

Europa's kritiekloze fixatie op herbewapening

Financieel Dagblad, 16 april 2025

Jolle Demmers

16 april 2025

Het presidentschap van Donald Trump ging van start met een ongekende politiek van ontregeling. Bondgenoot Europa lijkt slecht voorbereid op deze achtbaanpolitiek uit de Verenigde Staten, en staat grauw en misselijk op de benen. Toch is het waarschijnlijk dat Europa zich zal moeten schikken naar de nieuwe Amerikaanse geopolitieke koers.

Zoals Europa kritiekloos de VS volgde in haar militaire 'vrijheidsoperaties' in Afghanistan, Irak, Libië en Syrië, of bij het oprukken van de Navo richting Oekraïne en de steun voor Israëls annexatiepolitiek, zo zullen de Europeanen uiteindelijk ook de nieuwe koers naar een trumpiaanse 'vredesdeal' met Rusland volgen.

Daar gaat wel wat tijd overheen. Een tijd van fotomomenten met Volodymyr Zelensky en beloften van 'niet-aflatende steun'. Er zal gerept worden over Rusland als '*clear and present danger*', over de inzet van Europese vredestroepen (of toch weer niet), en vooral over de enorme defensie-investeringen die nodig zijn om het eenzame Europa veilig te stellen.

Koste wat het kost

Intussen weten de meeste Europese politici wel degelijk dat het onzin is te beweren dat Russische troepen zich in Rotterdam, Berlijn of Warschau zullen aandienen. Na drie jaar oorlog en een enorm verlies aan manschappen is Rusland maar net in staat een vijfde van Oekraïne te bezetten.

Het is ook moeilijk te geloven dat er daadwerkelijk mensen zijn die denken dat Oekraïne deze oorlog kan winnen. Toch blijven Europese leiders nog doordraaien in de groef van de afgelopen drie jaar: het aanmoedigen van de Oekraïners om zich dood te vechten 'voor onze waarden' – wat dat uiteindelijk ook mag kosten.

Twee zaken zijn echter duidelijk. Eén: Rusland rukt, met zware verliezen aan beide kanten, gestaag verder op in Oekraïne. En twee: Europa zal nooit eigen troepen inzetten om Oekraïne te verdedigen.

Als we écht geven om Oekraïne hadden we de afgelopen jaren ook strategisch moeten inzetten op onderhandelingen. Naast afspraken over territoria, neutraliteit en wederopbouw, zou het langere termijndoel daarvan moeten zijn om Rusland en Oekraïne te integreren in de Europese veiligheidsorde, hoe moeilijk dat op dit moment ook voor te stellen is. Het blijven dreigen met militaire steun (ook na een vredesdeal) zal Rusland sterken in de noodzaak Oekraïne te ontmantelen.

De morele hoeder

De Europese Unie plaatst zich in de huidige geopolitieke verhoudingen buitenspel, en dat is misschien maar goed ook.

Europese bewindslieden houden vast aan een idee-fixe van het Westen als hegemon en morele hoeder van de zelfbenoemde mondiale 'rule-based order'. Een orde waarin wij als een trias politica over de wereld regeerden en ongestraft grootschalige militaire strafexpedities konden plegen. Een orde die tegelijk steun verleent aan het Netanyahu-regime, en het oordeel van het Internationaal Gerechtshof van "plausibele genocide" naast zich neerlegt.

De Trump-regering, opererend vanuit het idee van politiek als transactie, realiseert zich dat de tijd van unipolariteit voorbij is. In interviews spreekt de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken Marco Rubio over de oorlog in Oekraïne als een 'proxy war' tussen nucleaire grootmachten, en ziet hij de tijd van unipolariteit van na de Koude Oorlog als een anomalie.

Ook in praktische zin bereiden de VS zich voor op de realiteit van een multipolaire orde: met name door strategische sectoren, bronnen, territoria en routes binnen het Amerikaanse blok te brengen. Naast het invoeren van importtarieven, kocht bijvoorbeeld de Amerikaanse investeerder Blackrock de havens bij het Panamakanaal, hengelen de VS naar de Taiwanese chipindustrie en is Groenland ontvanger van een intimiderend 'charmeoffensief' om zich bij de VS aan te sluiten.

Abrupte cesuur

Trump zet in op de revitalisering van de Amerikaanse industrie en het terugdraaien van outsourcing. Zo is Saoedi-Arabië aangezet tot het investeren van \$1000 mrd in de VS de komende vier jaar, en Navo-landen wordt te verstaan gegeven dat de wapenaankopen in de VS omhoog moeten. Ook zet het in op een herstel van de relatie met Rusland, om het zo los te weken van China – Amerika's grootste uitdager.

Mede vanwege de gigantische Amerikaanse staatsschuld kwam Trump tot de conclusie dat de VS niet langer de heersende wereldorde in stand kunnen houden, en begon dus aan een terugtrekking. Dit is een belangrijk keerpunt, eenzelfde soort abrupte cesuur als de val van de Berlijnse Muur. Het tijdperk van een westers-gedomineerde neoliberale wereldorde lijkt voorbij. Of Trumps aanpak slaagt is onzeker, maar de contouren van een nieuwe tijd tekenen zich af. Het is goed als Europeanen dit inzien, en zich hiertoe verhouden.

Dat betekent herbezinnen op wat ons bedreigt. Europa heeft een degelijk defensieapparaat nodig; niet om Russische troepen aan de Rijn te verslaan, maar burgers te beschermen in tijden van ontwrichting. Die wordt met name veroorzaakt door economische oorlogsvoering, georganiseerde criminaliteit, cyberaanvallen en klimaatrampen. Zo bezien is de investering van €800 mrd aan zwaar conventioneel oorlogstuig volkomen onzinnig – maar die realisatie laat nog even op zich wachten.